

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

Кулик Анастасія Валеріївна

Основи кримінальної політики протидії кримінальним
правопорушенням проти власності 140

Цибохін Олег Миколайович

Розвиток кримінальних заборон у сфері оподаткування
за КК України 2001 року. 146

Таратинов Юрій Миколайович

Девіантна поведінка в економіці 152

Альбещенко Олексій Станіславович

Застосування приватних військових компаній у сучасних
геополітичних процесах 158

Тарасенко Марія Леонідівна

Поняття вбивства у вітчизняній кримінально-правовій
доктрині: визначення, ознаки, тенденції розвитку. 162

Борисенко Дмитро Юрійович

Особливості реалізації принципу індивідуалізації
кримінальної відповідальності 167

Задорожна Єлизавета Володимирівна

Теорії причинного зв'язку в науці кримінального права 170

Єйникова Валерія Вікторівна

Амністія та помилування як аспекти реалізації
принципу гуманізму. 174

Ленюк Вікторія Артемівна

Відмежування групового порушення громадського порядку
від суміжних складів правопорушень. 178

Соколов Євген Максимович

Окремі аспекти кримінально-правової охорони цивільного
населення в умова збройного конфлікту. 182

Загнітко Анна Валентинівна

Вчинення колабораційної діяльності в період
воєнного стану. 186

РОЗДІЛ 3
ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Туляков В'ячеслав Олексійович

«Гумор» у публічному праві проти права гумору. 190

Єйникова Валерія Вікторівна
студентка 2 курсу
факультету прокуратури та слідства
(кримінальна юстиція)
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Освітня біографія

З 2011 по 2020 рік навчалась в школі, під час навчання в якій брала активну участь в олімпіадах з різних предметів, в тому числі і з правознавства, була призеркою. З 2019 по 2020 рік навчалась заочно в Школі універсального журналіста. З 2020 по 2022 навчалась в Балтському педагогічному фаховому коледжі, у якому також брала участь в олімпіадах. У 2022 році поступила в Національний університет «Одеська юридична академія» на факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції), на цей момент є студенткою 2-го курсу, навчаюсь за спеціальністю 081 Право. Починаючи з 1-го курсу приймаю участь в наукових гуртках та конференціях.

Наукові вподобання: проблеми кримінального права, кримінальний процес, кримінально-виконавче право, кримінологія, криміналістика.

АМНІСТІЯ ТА ПОМИЛУВАННЯ ЯК АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗМУ

Амністією є повне або часткове звільнення від кримінальної відповідальності і покарання певної категорії осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень. Питання про амністію регулюється ст. 86 Кримінального кодексу України (далі – КК України), Законом України «Про застосування амністії в Україні». Окрім того, норми, що стосуються механізму застосування амністії передбачені ст. ст. 596, 607, 608, 611, 612 Кримінального процесуального кодексу та ст. ст. 4, 18, 92, 140, 152, 154 Кримінального виконавчого кодексу України.

Аналіз законодавчих положень дозволяє виділити 3 види амністії – повна (означає повне звільнення від відбування

призначеного судом покарання), часткова (означає часткове звільнення від відбування призначеного судом покарання) та умовна (застосовується з метою припинення суспільно небезпечних групових проявів). Передбачається також можливість заміни одного покарання іншим у випадку індивідуальної амністії. Оскільки, саме Верховна Рада України вправі прийняти закон про амністію щодо конкретної особи, то цікавою є думка про те, що індивідуальна амністія є за своїм змістом помилюванням [4].

Помилюванням ж вважається звільнення від відбування кримінального покарання індивідуальним рішенням глави держави, що передбачено в Положенні «Про порядок здійснення помилювання» 2015 р. [2]. Положення відносно інституту помилювання містяться в ч. 27 ст. 106 Конституції України, в ст. 87 КК України, в ч. 7 ст. 151 та в ст. 152 Кримінального виконавчого кодексу. Взагалі інститут помилювання заснований на ідеї того, що для правопорушника є допустимим відчуття каяття, жалості та докорів сумління, а отже неможливо ігнорувати такі прояви, враховуючи той факт, що саме каяття і в майбутньому зміна поведінки, є одним з бажаних наслідків покарання.

Головними відмінностями амністії від помилювання є наступні. Амністія поширюється на широке коло осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, в той час як помилювання стосується лише індивідуально визначеної особи. При помилюванні особі треба подати клопотання до адміністрації установи відбування покарання, яке потім надсилають до Офісу Президента України. Тобто рішення про застосування помилювання приймає Президент України, а рішення про застосування амністії – суд. Здебільшого, амністії видаються у зв'язку з визначною подією, наприклад, з нагоди певної річниці проголошення незалежності України, а помилювання такої прив'язки не має.

Амністія та помилювання є втіленням насамперед принципу гуманізму. Принцип гуманізму є основоположним принципом права, що розглядає людину як найвищу цінність. Слово гуманізм з латинської означає людяність, тобто мається на увазі те, що саме повага до гідності будь-якої особи, її права на життя, вільний розвиток, прагнення досягти щастя є основним фундаментом для розвитку суспільного життя. Складовими гуманізму є співчуття, милосердя, доброта, співпереживання, увага до людини [3, с. 208]. Право повинно зосереджуватись навколо людини, її інтересів та цінностей, забезпечувати їх повноцінний захист. Це і є головною ідеєю принципу гуманізму.

Амністія та помилування, будучи актами державного прощення, реалізують принцип гуманізму в кримінальному праві через низку аспектів. По-перше, амністія та помилування є відображенням того, що суспільство та держава визнає гідність та права кожної людини, навіть у випадках вчинення кримінального правопорушення [5]. Тобто ці інститути є підкресленням здатності людей прощати. По-друге, гуманізм амністії та помилування виражається в підтримці соціально вразливих груп. Ці інструменти можуть бути спрямовані на осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах, таких як неповнолітні, люди з обмеженими можливостями, особи з серйозними хворобами, люди похилого віку та інші. Амністія та помилування є способом допомогти цим особам і покласти край їхньому стражданню. По-третє, реалізація принципу гуманізму через амністію та помилування полягає в наголошенні на надзвичайності людської особистості. Гуманізм визнає, що кожна людина здатна на помилки та може змінити своє життя. Ці інструменти надають можливість особам, які порушили закон, виправити свої помилки та знову встати на шлях суспільної корисності. По-четверте, амністія та помилування нагадують, що потрібно інколи виходити за межі сухих літер закону та обов'язково враховувати глибинні цінності справедливості, милосердя та співчуття у вирішенні правових питань. Це допомагає суспільству зрозуміти, що навіть у строгому світі права і порядку має бути місце для виявлення співчуття та доброти, що і відзначають нас як глибоко гуманних істот.

На думку вчених, зокрема Тімофєєвої Л.Ю. [5] амністія є проявом принципу гуманізму, оскільки правопорушнику надається шанс на зміну своєї поведінки чи поглядів. Також варто відзначити, що принцип гуманізму у кримінальному праві має на меті не покарання особи, а саме захист членів суспільства. Також такі інститути допомагають розвантажити систему кримінально-виконавчих установ та має економічні плюси.

Амністія та помилування є проявами принципу гуманізму, оскільки правопорушнику надається шанс на зміну своєї поведінки. Амністія та помилування є відображенням того, що суспільство та держава визнає гідність та права кожної людини, навіть у випадках вчинення кримінального правопорушення. Ці інструменти можуть бути спрямовані на осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах, таких як неповнолітні, люди з обмеженими можливостями, особи з серйозними хворобами, люди похилого віку та інші. Гуманізм визнає, що кожна людина здатна на помилки та може змінити

своє життя. Ці інструменти надають можливість особам, які порушили закон, виправити свої помилки та знову встати на шлях суспільної корисності.

Список використаних джерел

1. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 01.10.1996 № 392/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про Положення про порядок здійснення помилування : Указ Президента України від 21.04.2015. № 223/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/223/2015#Text>
3. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні : підручник. К. : Правова єдність, 2008. 350 с.
4. Коломієць Н. В., Шванська А. О. Актуальні проблеми застосування амністії в Україні. *Право і суспільство*. Дніпро, 2017. № 5(2). С. 197–200.
5. Тімофєєва Л. Ю. Гуманістична парадигма: досвід, виклики та перспективи кримінального права України. Харків : Право, 2020. 280 с.

Ключові слова: амністія, помилування, звільнення, відповідальність, злочин, покарання, принцип, гуманізм.

Key words: amnesty, clemency, release, responsibility, crime, punishment, principle, humanism.

Науковий керівник:

Тімофєєва Лілія Юріївна – доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук.